

کتابخانه دانشگاهی با هدف استفاده مشترک

دکتر نشانه پاکدامن

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال

چکیده:

ایجاد کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک به حدود یکصد سال گذشته بر می‌گردد ولی متأسفانه بسیاری از کشورها هنوز به ایجاد چنین کتابخانه‌ای مبادرت نورزیده‌اند. با توجه به اینکه تعداد کتابخانه‌ها روز به روز در حال افزایش است مهم‌ترین مسئله برای ارتباط کتابخانه‌ها بعنوان مکان‌های حیات معنوی و مراکز فعالیت ایجاد کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک و مکان اطلاعاتی برای مراجعه همگان است که ایجاد این مکان جدید در واقع سبب افزایش بهبود خدمات، تغییر و تحول در زندگی جوامع استفاده کننده از آن، صرفه‌جویی در بودجه، افزایش ساعات کار کتابخانه، مدیریت منسجم و هماهنگ، بالا رفتن میزان کارایی کارکنان کتابخانه، استفاده از کارشناسان متخصص و مهم‌تر از همه آموزش مادام‌العمر برای کلیه مراجعان است. لذا در مقاله حاضر سعی شده است که با بررسی مسائل و مشکلات کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک و ارائه راهکارها، فکر ایجاد چنین کتابخانه‌ای در جامعه ما مطرح و تحقق یابد.

کلید واژه‌ها: کتابخانه‌های عمومی. کتابخانه‌های دانشگاهی. کتابخانه‌ها با هدف استفاده مشترک

مقدمه

تا قبل از دهه ۱۹۹۰ میلادی، کتابخانه با هدف استفاده مشترک بر کتابخانه‌های عمومی و آموزشگاهی متمرکز بود، ولی اخیراً تحول جدیدی در صحنه کتابخانه‌های عمومی-دانشگاهی در استرالیا، فنلاند، آلمان، لاتویا، سوئد و ایالت متحده صورت گرفته است (کرتز^۱، ۲۰۰۳). بنابراین، کتابخانه با هدف استفاده مشترک و انواع مراجعه کنندگان پدیده جدیدی نیست. در سال‌های اخیر، کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک معنای متفاوت و سطح بالاتری از پیچیدگی را به خود اختصاص داده‌اند (کتابخانه‌های با استفاده مشترک^۲، ...، ۲۰۰۰). این امر بخصوص برای امکانات با استفاده مشترکی که در واقع به مؤسسات دانشگاهی و عمومی سرویس می‌دهند، صدق می‌کند. مثال‌هایی از یک کتابخانه با هدف استفاده مشترک که هم به مؤسسات دانشگاهی و هم به مؤسسات عمومی ارائه خدمت می‌کنند که شامل دانشگاه پوینت پارک^۳ و کتابخانه عمومی کارنگی^۴ در پیتسبورگ و همچنین دانشگاه ایالتی سن خوزه^۵، شهر سن خوزه در کالیفرنیا و دانشگاه جنوب شرق نووا^۶ و کتابخانه عمومی ایالت بروارد در فلوریدا^۷ در کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک هر کتابخانه‌ای وظیفه خصوصی را بر عهده دارد به طور مثال، کتابخانه دانشگاه پوینت پارک، امکانات فضا و کتابخانه عمومی کارنگی، امکاناتی نظیر نیروی انسانی، پردازش مواد و جز آن را بر عهده دارد. بنابراین، تصمیم‌گیری برای مشارکت کتابخانه‌های با استفاده مشترک به دلایل متعددی صورت گرفته است که از مهم‌ترین موارد می‌توان به صرفه‌جویی، کارایی، غنای بیشتر مجموعه و خدمات بهتر اشاره نمود. بنابراین، با ایجاد کتابخانه با هدف استفاده مشترک، کتابخانه بزرگی بوجود می‌آید که سبب افزایش کیفیت و کمیت خدمات در آن می‌شود.

1. Kratz

2. Joint use libraries: Thinking out of the Box

3. Point Park College

4. Camegie Public Library

5. San Jose

6. Nova Southeastern University

7. Broward Country(Florida)Public Library

پایگاه‌های اطلاعاتی مشترک، آزمایشگاه‌های کامپیوتری، مراکز چند رسانه‌ای، کلاس‌های سوادآموزی و تعلیم و تعلم و مراکز ویدئویی نمونه اجزائی هستند که می‌توانند در یک کتابخانه دانشگاهی عمومی با هدف استفاده مشترک، سهیم شوند (کتابخانه‌های با استفاده مشترک ...، ۲۰۰۰). ایجاد کتابخانه با هدف استفاده مشترک یک رؤیا نیست، بلکه از چند دهه گذشته در کشورهای اروپایی و امریکایی نظیر کشورهای سوئد، استرالیا و جز آن شاهد کتابخانه‌های زیادی با هدف استفاده مشترک هستیم.

بنابراین، با توجه به اهمیت ایجاد این گونه کتابخانه‌ها طرح این مسئله ضروری به نظر می‌رسد تا بتوانیم در کشور خود نیز پلی ارتباطی میان نیازهای عموم مردم و جامعه دانشگاهی برقرار کنیم. به عبارت دیگر، همکاری وسیع و اشتراک منابع، استفاده کارآمدتر از بودجه، گسترش ساعات کار کتابخانه، ایجاد آرامش برای استفاده کنندگان، ارائه خدمات در یک مکان، دستیابی بیشتر به کتابداران و فرصت‌های بیشتر برای گسترش سواد اطلاعاتی و آموزش مادام‌العمر در سایه ایجاد کتابخانه با هدف استفاده مشترک امکان پذیر است. در این مقاله، به نمونه‌های بسیار موفقی از همکاری مشترک بین کتابخانه‌ها اشاره خواهد شد، گرچه ایجاد هر کتابخانه‌ای مزایا و مشکلات خاص خود را دارد که به این مطلب نیز پرداخته خواهد شد.

تعریف

کتابخانه با هدف استفاده مشترک کتابخانه‌ای است که در آن دو یا بیش از دو تهیه کننده یا فراهم کننده خدمات مختلف کتابخانه‌ای به گروه‌های مختلف مراجعه کننده خود در محل واحدی سرویس می‌دهند و این همکاری بر پایه تفاهم نامه‌ای است که روابط میان فراهم کنندگان و تهیه کنندگان را مشخص می‌سازد. چنین کتابخانه‌هایی، نوعاً ترکیبی از یک کتابخانه عمومی و یک کتابخانه آموزشی است که تقریباً نزدیک به یک قرن است که وجود دارد. کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک بسیار متفاوت با کتابخانه‌هایی است که برای دو یا بیش از دو سازمان همگن، نظیر مؤسسه آموزشی، دو

مؤسسه تحقیقاتی، دو مؤسسه دولتی و حتی دو شرکت تجاری پدید می‌آید (بانندی^۱، ۲۰۰۳؛ کراتس^۲، ۲۰۰۳).

اهداف

برای کتابخانه با هدف استفاده مشترک می‌توان اهداف زیر را برشمرد:

۱. فراهم کردن خدمات یکسان برای همه گروه‌ها بهتر از خدمات کتابخانه‌های قبلی یا کتابخانه‌های دیگر؛
۲. تدارک منابع و خدمات که به هر یک از مسئولان شرکت کننده توانایی تأمین نیازهای اطلاعاتی، آموزشی، فرهنگی و سرگرم کننده جامعه و مؤسسات آموزشی را بدهد؛
۳. موجب استفاده اقتصادی‌تر و بهینه‌تر از خدمات و منابع می‌شود؛
۴. تهیه استانداردهای کاربردی و قابل استفاده برای مقررات و قوانین مورد نیاز برای انواع خدمات کتابخانه؛
۵. تدارک یا فراهم کردن دسترسی به انواع مختلف شبکه‌هایی که به کتابخانه‌های عمومی سرویس می‌دهند و آنهایی که به مؤسسات آموزشی ارائه خدمت می‌کنند (گروه مشورتی کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک^۳، ۱۹۸۳)

مزایا

برخی مزیت‌ها را برای این گونه کتابخانه‌ها ذکر کرده‌اند، که موارد زیر از آن جمله‌اند:

۱. بودجه بیشتری به فراهم‌آوری مواد اختصاص داده می‌شود؛
۲. دستیابی به مجموعه وسیع‌تر است؛
۳. توانایی خرید مواد مرجع بیشتر است؛
۴. استفاده از کارمندان کتابخانه بهتر صورت می‌گیرد؛

1. Bundy

2. Kratz

3. The Consultative Group on Joint- Use Libraries

۵. هزینه‌های ایجاد ساختمان کاهش و همکاری در ایجاد و نگهداری ساختمان افزایش می‌یابد؛
۶. کاهش هزینه تسهیلات جدید کاهش می‌یابد؛
۷. ساعات ارائه خدمات کتابخانه گسترش می‌یابد؛
۸. در هزینه و افزایش خدمات کتابخانه صرفه‌جویی می‌شود؛
۹. از خرید منابع تکراری غیر ضروری اجتناب می‌گردد.

مشکلات و مسائل

- کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک مشکلاتی نیز دارند که برخی از آنها عبارتند از:
۱. مشکلات اداری، نظیر پیگیری بودجه‌های چندگانه؛
 ۲. گسترش برنامه‌ها و خدمات برای تأمین نیازهای مؤسسات جداگانه با وظایف مختلف.
 ۳. سیاست‌گذاری در زمینه نظام پرداخت جداگانه یا مشترک به کارکنان؛
 ۴. تجمع جمعیت در کتابخانه‌ها و به تبع آن هياهو و شلوغی (آلیزا^۱، ۲۰۰۳)
 ۵. نبود مدلی برای کتابخانه‌ها با هدف استفاده (شایرز^۲، ۲۰۰۱).

منافع اجتماعی

- منافعی نیز از نقطه نظر اجتماعی و آموزشی برای مراجعه کنندگان به کتابخانه‌ها با هدف استفاده مشترک وجود دارد که عبارتند از:
۱. در نظر گرفتن محلی مناسب و قابل گسترش که سبب افزایش دسترسی مراجعه کنندگان به این گونه کتابخانه‌ها می‌گردد؛
 ۲. مجموعه مناسبی ایجاد می‌گردد که در هر دو بعد کمی و کیفی قابل گسترش است؛
 ۳. سبب می‌شود که خدمات و اطلاعات شبکه‌ای برای هر بخشی وجود داشته باشد؛

۴. سبب می‌شود که تماس کارشناس حرفه‌ای با کارکنان کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی بیشتر شود (هامفریز^۱، ۱۹۹۸).

مزایای فرهنگی

برای کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک بهره‌های فرهنگی نیز ذکر کرده‌اند که برخی چنین است:

۱. فرصتی را برای تعامل در میان جامعه و بخش‌های دانشگاه به وجود می‌آورد؛
۲. از نقطه نظر ارائه خدمات کتابخانه‌ای، کتابدار نماینده دانشگاه است، یعنی کسی که وارد کتابخانه دانشگاه شود کتابدار را می‌بیند.
۳. ارتقاء و آموزش مادام‌العمر از طریق نزدیک شدن تنگاتنگ دانشگاه، جامعه و دانشجویانی که در کتابخانه و آزمایشگاه کامپیوتر کار می‌کنند صورت می‌گیرد.
۴. مجموعه‌های تخصصی، نمایشگاه، و آرشیوهای دانشگاهی در حوزه گسترده‌تری عمل می‌کنند.

نتیجه این باروری‌های متقابل، به هم پیوستن منافع کتابخانه‌های شرکت‌کننده است که با تأمین منابع و مواد انسانی مشترک صورت می‌گیرد (رابی^۲، ۲۰۰۲).

فلسفه کتابخانه با هدف استفاده مشترک

فلسفه ایجاد کتابخانه با هدف استفاده مشترک به چند دهه گذشته بر می‌گردد. عقاید متفاوتی در خصوص این گونه کتابخانه‌ها وجود دارد. به طور مثال، بریویک^۳ رئیس کتابخانه دانشگاه ایالتی سان خوزه اعتقاد دارد که ایجاد این گونه کتابخانه‌ها در واقع ترویج است، زیرا دو عضو قوی با یکدیگر ترکیب و سپس عناصرها قوی‌تری را به وجود می‌آورند که می‌تواند بهتر و در سطح وسیع‌تری به ارائه خدمات به جامعه استفاده‌کننده

1. Humphreys

2. Rabe

3. Breivik

بپردازد. در واقع، این کتابخانه‌ها یکدیگر را انتخاب کرده‌اند و تصمیم گرفته‌اند که با یکدیگر باشند. نظر دیگر متعلق به جین لایت^۱ است. وی می‌گوید که در واقع دسترسی عموم به مجموعه دانشگاهی نوعی روش تشویق مردم است که به دانشگاه‌ها راه یابند. نکته‌ای که در خصوص ایجاد کتابخانه‌ها با هدف استفاده مشترک مطرح است، ترکیب این گونه کتابخانه‌ها است؛ اینکه هر دو کتابخانه تا چه حد از کیفیت بالایی برخوردار باشند در بهبود و ارائه خدمات کتابخانه جدیدی که ایجاد شده بسیار حائز اهمیت است. ترکیب یک کتابخانه دانشگاهی خوب با یک کتابخانه عمومی نامطلوب، منجر به ایجاد کتابخانه جدید با کیفیت متوسط می‌گردد. از آنجایی که کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی مؤسسات متفاوتی هستند که به نیازهای مختلف پاسخ می‌دهند، یک نکته حائز اهمیت است و آن این که یک مجموعه ادغام شده بندرت نیرو و شیوه کارش مناسب تشکیلات هر دو مجموعه است.

از نمونه‌های کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک می‌توان به کتابخانه مارتین لوترکنینگ که احتمالاً بزرگ‌ترین کتابخانه از این نوع است اشاره کرد. البته این کتابخانه نخستین کتابخانه عمومی - دانشگاهی با هدف استفاده مشترک نبوده و آخرین هم نخواهد بود؛ زیرا به مدت یک هفته پس از آن کتابخانه جدیدی با هدف استفاده مشترک برای سرخپوستان در فلوریدا به عنوان یک پروژه مشترک کتابخانه و دانشکده سنت پیترزبورگ^۲ افتتاح گردید. کتابخانه مارتین لوترکنینگ در ساختمان نه طبقه‌ای با مساحت ۲۲۷۰۰ مترمربع واقع شده است که در واقع امکانات و تسهیلات و ساختمان خود را در اختیار مردم و دانشگاه‌های عمومی بزرگ قرار می‌دهد (کرافورد^۳، ۲۰۰۳).

نکات ضروری در ایجاد کتابخانه با هدف استفاده مشترک

۱. انگیزه. مهم‌ترین نکته در ایجاد یک کتابخانه با هدف استفاده مشترک انگیزه است. به

1. Jane Light

2. Petersburg

3. Crawford

عبارت دیگر، قبل از اینکه جزئیات یک طرح مورد بررسی قرار گیرد، احساس نیاز برای درک مشارکت طرفین ضروری است. مسلماً هدف از ایجاد کتابخانه جدید بهبود خدمات موجود برای همه گروه‌های استفاده کننده است. بنابراین، ضروری است که طرفین تعهد لازم برای بهبود و اصلاح کیفیت خدمات موجود کتابخانه داشته باشند (گروه مشورتی کتابخانه‌ها با هدف استفاده مشترک^۱، ۱۹۸۳).

۲. مکان کتابخانه‌ها باید در نزدیکی فروشگاه‌ها و در مسیرهای رفت و آمد عموم مردم و در مرکز شهر باشند. البته در این خصوص عناصری نظیر پارکینگ و همچنین دستیابی در شب نیز باید در نظر گرفته شود (گروه مشورتی کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک، ۱۹۸۳).

۳. طراحی کتابخانه‌های عمومی - دانشگاهی باید طوری طراحی شوند که دارای روابطی جذاب، فضاهای راحت و انعطاف پذیر و همچنین تکنولوژی یکپارچه باشند تا دامنه وسیعی از استفاده کنندگان را راضی و با نشاط نگه‌دارند. این معنا به خوبی توسط یائینه اشمیت^۲ کتابدار دانشگاه کویترلند توصیف شده است. وی می‌گوید: روش‌های جدید برای طراحی کتابخانه باید متمرکز و معطوف به مشتری و ارباب رجوع باشد، به فراهم‌آوری تکنولوژی و آموزش مناسب مشتریان در کسب مهارت‌های اطلاعاتی پردازد و به مجموعه‌های چاپی اجازه دهد که رشد یابند، کارکنان را در جایی گرد هم آورد که خدمات امانت را به درستی در اختیار استفاده کنندگان قرار دهند و از نقش اجتماعی که کتابخانه بر عهده دارد حمایت کنند. توجه به این امر بسیار حائز اهمیت است که همه مردم به یک شیوه مطالعه نمی‌کنند، بنابراین کتابخانه جدید باید مدلی را برای شیوه‌های مطالعه گوناگون مهیا سازد (باندی، ۲۰۰۴).

۴. هزینه‌های سرمایه. اولیاء امور بر سر سهم هزینه‌ها باید توافق کنند، که این امر بستگی به سطح استفاده هر گروه از استفاده کنندگان دارد. در واقع این هزینه‌ها شامل هزینه‌های ساختمان، منابع، بهبود مکان و مبلمان و همچنین تجهیزات و ابزار، مواد و منابع، و جز

آن است. بنابراین، در این خصوص باید مسئولیت هر مقام شرکت کننده در ارتباط با تأمین منابع مالی برای پرداخت حقوق و منابع، همچنین نظافت، نگهداری، تلفن‌ها، خریداری تجهیزات اضافی، و مانند آن باید مورد موافقت قرار گیرد. این مسئله مستلزم تعهد مالی مستمر از سوی طرفین قرارداد است و باید منافع هر یک از شرکاء را لحاظ کند. البته هزینه پردازش متمرکز مواد باید در بطن این کار و فعالیت در نظر گرفته شود. بنابراین، باید راهکاری به وجود آورد که از طریق آن بهبود و اصلاح تشکیلات یا خدمات بتواند مورد ارزیابی قرار گیرد و منابع مالی اش تأمین شود.

۵. مسئولیت‌های مدیریتی. این مسئولیت‌ها برای مسائلی از قبیل خط مشی، مدیریت کارکنان، بودجه‌بندی و سیاست انتخاب منابع باید با توافق طرفین تعیین شود.

۶. توافقنامه. موضوعات زیر مستلزم ملاحظه دقیق در طرح یک توافقنامه است:

۱. مالکیت اموال و منابع و مانند آن؛

۲. مسئولیت بیمه اموال، منابع، خطرات عمومی، غرامت به کارکنان (سختی کار)؛

۳. حراست از مجموعه ساختمان‌ها، تجهیزات، و مجموعه؛

۴. پذیرش مسئولیت نظافت و نگهداری؛

۵. مسئولیت برای نگهداری تلفن‌ها؛

۶. روش‌هایی در مورد فسخ توافقنامه.

۷. کارکنان. صلاحیت کتابدار مسئول باید برای همه گروه‌های استفاده کننده و مناسب مقیاس و میزان و اندازه این همکاری باشد. صلاحیت و سطح کارکنان حرفه‌ای، نیمه حرفه‌ای و دفتری مستلزم ارزیابی دقیق است و در واقع باید این اطمینان حاصل گردد که این کارکنان می‌توانند نیازهای گروه‌های مختلف استفاده کننده را تأمین کنند. از آنجایی که موفقیت یک کتابخانه با هدف استفاده مشترک بستگی به تعهد کارکنان کتابخانه‌ها دارد، ضروری است که خطوط وظایف و مسئولیت مشخص گردیده و توافقی در این خصوص در مراحل اولیه مذاکرات وجود داشته باشد (گروه مشورتی کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک، ۱۹۸۳).

۸. ساعات کار کتابخانه. این ساعات باید با توجه به نیازهای همه گروه‌های استفاده کننده

باشد و مورد توافق طرفین قرار گیرد.

۹. سیاست انتخاب مواد. در سیاست انتخاب مواد و منابع باید نیازهای همه گروه‌های استفاده‌کننده مد نظر قرار گیرد. فقط آن مواد و منابعی که استفاده‌اش منع شده است در این سیاست در نظر گرفته نمی‌شود. در خصوص سطح تهیه منابع و مواد توجه به این نکته بسیار حائز اهمیت است که نسخه‌های تکراری ضرورتاً برای موادی فراهم می‌شود که درخواست فراوانی برای آن رسیده باشد.

و سرانجام اینکه از کتابخانه با هدف استفاده مشترک انتظار می‌رود که وسیع‌ترین خدمات را برای همه گروه‌های استفاده‌کننده ارائه دهد. حداقل خدمات که قابل قبول عبارتند از: خدمات اطلاعاتی و مرجع، امانت بین کتابخانه‌ای، فعالیت‌های کودکان، حمایت از برنامه‌های آموزشی و تحصیلی خوانندگان. برنامه‌ها و خدمات وسیع‌تر دیگری شامل آموزش بزرگسالان، مهاجران، تجار، کهنسالان و افراد ناتوان (به‌طور مستقیم یا از طریق شبکه کتابخانه‌ای وسیع‌تر امکان پذیر است. بنابراین، اولویت‌ها برای بهبود و گسترش خدمات اضافی باید بوجود آید و اجرا گردد (گروه مشورتی کتابخانه‌های با هدف استفاده مشترک، ۱۹۸۳).

نمونه‌های موفق کتابخانه‌هایی با هدف استفاده مشترک

تاریخ ایجاد کتابخانه با هدف استفاده مشترک که معمولاً از ترکیب کتابخانه عمومی با یک کتابخانه مؤسسه آموزشی بوجود می‌آید تقریباً به یک قرن می‌رسد (بانندی، ۲۰۰۳). قبل از دهه ۱۹۹۰ ایالات متحده در تاریخ کتابخانه‌ها با هدف استفاده مشترک بیشتر بر کتابخانه‌های عمومی و آموزشگاهی متمرکز بود. کتابخانه دیگر در کانادا بود که از سال ۱۹۴۰ کار خود را آغاز کرد و این کتابخانه‌ها اغلب در نواحی روستایی متمرکز بودند و به والدین و دیگر اعضای جامعه اجازه می‌دادند که از کتابخانه‌های مدارس کتاب امانت بگیرند. البته اولین تجربه در این خصوص متعلق به استان استرالیای جنوبی است که به سال ۱۸۷۵ برمی‌گردد (بانی، ۲۰۰۳). بنابراین، تاریخچه پیدایش کتابخانه با هدف استفاده مشترک عمومی دانشگاهی، در کشورهای اروپایی نظیر فنلاند، آلمان، سوئد،

استرالیا، و همچنین در ایالات متحده صورت گرفته است. در کشور سوئد از نمونه‌های بارز موفق این کتابخانه‌ها می‌توان به کتابخانه‌ها موسند^۱ که از نوع عمومی دانشگاهی است و از فوریه سال ۲۰۰۰ کار خود را آغاز نمود و همچنین به کتابخانه عمومی - دانشگاهی آلمدال^۲ در گوتلند در سال ۲۰۰۱ اشاره کرد. دانشگاه جنوب شرقی نووا^۳ و کتابخانه با هدف استفاده مشترک ایالت بروارد^۴ در فلوریدا در سال ۲۰۰۱ تکمیل گردید و دانشگاه ایالتی سن خوزه^۵ و پروژه شهر سن خوزه در سال ۲۰۰۳ افتتاح شد (کرتز، ۲۰۰۳). از دیگر کتابخانه‌ها می‌توان به کتابخانه دانشگاه ایالتی کلورادو^۶، کتابخانه دانشگاه امری^۷، کتابخانه دانشگاه جورج میسن^۸، کتابخانه دانشگاه میشیگان^۹، کتابخانه دانشگاه شهر کانزاس در ایالت میسوری و کتابخانه دانشگاه اسکرانتن وینبرگ مموریال^{۱۰} اشاره داشت.

از دیگر کتابخانه‌های موفق می‌توان به کتابخانه مارتین لوترکینگ که در ساختمانی نه طبقه که امکانات و تسهیلات و ساختمان خود را در اختیار مردم و دانشگاه‌ها قرار می‌دهد اشاره کرد (کرافورد، ۲۰۰۳).

برای ایجاد کتابخانه با هدف استفاده مشترک هروری بی در کویتزلند بر طبق گفته کتابدار دانشگاه کویتزلند در سوم ماه مه سال ۱۹۹۷ مبلغی در حدود ۳/۱ میلیون دلار توسط دانشگاه به شورای شهر هروری بی داده شد تا بتوانند طرح کتابخانه جدید را برای ارائه خدمت در سطح وسیع‌تر اجرا کنند و هم اکنون این کتابخانه دارای منابع غنی است و ساعات کار کتابخانه برای ارائه خدمات بهتر به مراجعه کنندگان افزایش یافته است (هامفریز، ۱۹۹۸).

1. Hamosand

2. Almedal

3. Nova

4. Broward

5. Sanjose

6. Colorado

7. Emory

8. George Mason

9. Michigan

10. scranton Weinberg Memorial

یکی دیگر از کتابخانه‌های دارای هدف استفاده مشترک بسیار موفق کتابخانه دانشگاهی است که در خدمت دانشگاه شمالی آریزونا در یوما و دانشکده غربی آریزونا است. این موفقیت ناشی از تعهد دولت، اعضای هیأت علمی و کارمندان این دو دانشگاه است. در این کتابخانه کارکنان به کلیه اعضای در جامعه، دانشجویان، و اعضای هیأت علمی ارائه خدمت می‌کنند و به این طریق با ایجاد کتابخانه‌های جدید، خدمات در سطح کل جامعه گسترش یافته است (لوند^۱، ۱۹۹۹).

جمع‌بندی و پیشنهاد

واقعیتی که کتابخانه‌های دانشگاهی امروزه با آن روبه‌رو هستند چالش‌های حرفه کتابداری است تا بتوانیم به نقش‌های ارائه خدمات بهتر اندیشید و مدل‌های جدیدتری از خدمات را ارائه دهیم. این ارزیابی مجدد از نقش‌ها فرصت‌هایی را برای ایجاد روابط جدید در محیط دانشگاهی و در جامعه بوجود می‌آورد. امروزه مهم‌ترین مسئله برای ارتباط کتابخانه‌ها به عنوان مراکز حیات معنوی، ایجاد کتابخانه‌ها با هدف استفاده مشترک و مکان اطلاعاتی برای مراجعه همگان است. ایجاد این مکان جدید، در واقع، سبب افزایش بهبود خدمات، تغییر و تحول در زندگی جوامع استفاده‌کننده از آن، صرفه‌جویی در بودجه، افزایش ساعات کار کتابخانه، مدیریت منسجم و هماهنگ، بالا رفتن میزان کارایی کارکنان کتابخانه، استفاده از کارشناسان متخصص و، مهم‌تر از همه، آموزش مادام‌العمر برای کلیه مراجعان است. بیان این جمله که "هم افزایی خدمات کتابخانه با هدف استفاده مشترک، یعنی "کل بیش از جمع یکایک اجزای آن است" در اینجا نمود پیدا می‌کند.

در این زمینه، پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

۱. ایجاد کتابخانه‌ها با هدف استفاده مشترک در کشور به منظور بهبود کیفیت ارائه

خدمات. مطالعاتی که پاکدامن (۱۳۸۳) در خصوص کتابخانه‌های عمومی انجام داده مشخص می‌کند که بعضی از کتابخانه‌های عمومی دارای منابع غنی و ارزشمندی هستند که در قالب این طرح می‌توانند با موفقیت بهتری به ارائه خدمات خود بپردازند. (به طور مثال، کتابخانه عمومی درجه یک (مرکزی تبریز) دارای ۳۷ دستگاه رایانه، ۱۳۵۸۹۵ جلد کتاب فارسی، ۱۳۷۳۱ جلد کتاب لاتین، ۶۸۶۸۲ نشریه ادواری فارسی و ۲۵۸۹ نشریه لاتین و در حدود ۱۳ کارشناس کتابداری و ۵ کاردان کتابداری است، همچنین در تهران نیز کتابخانه عمومی پارک شهر نیز دارای ۱۵ دستگاه رایانه، ۶۳۴۳۳ جلد کتاب فارسی، ۸۴۰۸ جلد کتاب لاتین، ۹۶۱۲۰ نشریه ادواری فارسی و ۵۴۸۷۱ نشریه ادواری لاتین، همچنین دارای ۹ کارشناس کتابداری، ۸ کاردان کتابداری و ۲ کارشناس ارشد کتابداری است. لذا پیشنهاد می‌گردد که توافقی میان کلیه مسئولان و مقامات در این زمینه به عمل آید تا کتابخانه‌هایی که دارای منابع غنی هستند با یکدیگر در این طرح شرکت کنند به عبارت دیگر، در تهران کتابخانه مشترک عمومی - دانشگاهی از تلفیق کتابخانه عمومی پارک شهر و دانشگاه تهران ایجاد و یا در شهرستان‌ها نیز، به طور مثال تبریز، یک کتابخانه عمومی دانشگاهی از تلفیق کتابخانه عمومی (مرکزی تبریز) و کتابخانه دانشگاه تبریز ایجاد گردد تا بتوان از منافع این همکاری مشترک در جهت بهبود کیفیت خدمات کتابخانه‌ها در جامعه بهره‌مند شد. برای تحقق این امر می‌توان خدماتی را تحت عنوان امکان‌سنجی اشتراک کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی تعریف کرد.

۲. کتابخانه عمومی - دانشگاهی، حداقل نیازمند یک رئیس کتابخانه دانشگاهی و یک رئیس کتابخانه عمومی است. به علاوه، نیازمند یک کادر حمایتی و پشتیبانی‌کننده کافی در یک چارچوبی است تا بتوان به برنامه‌ریزی‌های متقابل و کاربرد اهداف و خدمات کمک کرد.

۳. در کتابخانه پیشنهادی باید فضاهایی را برای همایش، تعامل، یادگیری، و منابع تحقیقاتی فراهم آورد.

۴. نیازهای مشورتی و حمایتی و رفاهی و دانشجویان باید تأمین گردد.

۵. در این کتابخانه باید برنامه‌ریزی لازم جهت آموزش خود محور و منعطف انجام شود.

۶. باید برنامه‌ریزی لازم در جهت گسترش ساختمان جدید انجام گیرد.
۷. کتابخانه پیشنهادی باید برای بدست آوردن مجموعه‌ای متوازن برای همه مراجع کنندگان و بوجود آوردن بهترین و مفیدترین ابزار دسترسی به مواد تلاش کند.
۸. در کتابخانه پیشنهادی جدید باید امکانات شبکه برای اشتراک منابع وجود داشته باشد.
۹. ساختارهای حاکم و مجاری قدرت (مسئولان و تصمیم گیران) در یک کتابخانه ترکیبی عمومی دانشگاهی باید به‌طور رسمی مستقر شوند تا به تصمیم‌گیری کارآمد و رفع تعارضات میان هریک از طرفین شرکت کننده در این طرح کمک کنند.
۱۰. استفاده از فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش، یادگیری، تحقیق و خدمات تحویل مدرک باید وجود داشته باشد.

مآخذ

پاکدامن، نشانه (۱۳۸۳). "بررسی وضع موجود و ارائه طرح پیشنهادی تأسیس شبکه اطلاع‌رسانی برای کتابخانه‌های عمومی درجه یک سراسر ایران". پایان‌نامه دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات تهران.

41. on ,821 ,anruoj yrarbilL . "snepo yrarbil esojnaS tniolJ" .)3002(werdna ,esenablA

Bundy, Alan (2003). "Joint-use libraries - The ultimate of cooperation" in Mc cade, G. Kennedy, J. Editors. *Planning the modern public library building*. Westport, connecticut: libraries Unlimited.

Bundy, Alan (2004). "Places of connection: New public and academic library Buildings in Australia and New zealand". [online]. Available: <http://www.bournemouth.gov.uk/library/pdf/leisure/libraries/places%20of%20connection.pdf>

Crawford, Walt (2003). "The philosophy of joint-use libraries". [online]. Available: <http://www.ala.org/al-onlinetemplate.cfm?>

Humphreys, Judy (1998). "A joint academic/public library: Bringing the Mountain to Mohammed".

[online]. Available: <http://www.oecd.org/dataoecd/17/12/2003430.pdf>>

"Joint-use libraries: Thinking out of the Box"(2000). [online]. Available:

<http://www.ala.org/ala/acrl/acrlpubs/crljournal/backissues2000b/marchoo/candrlmarc_h2000_editorial.htm>

Kratz, Charles (2003). "Transforming The delivery of service: The Joint-use library and information commons" *C&FRL news*, vol.64 no.2. [online]. <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlpubs/crlnews/backissues_2003/february_1/Transforming.htm>

Lund, N; Blome, P.M. (1999). "A successful partnership library". [presented at] ACRL Ninth national conference. Detroit, Michigan. [online]. Available at: <<http://www.ala.org/ala/acrl/acrl/events/blome99.pdf>>

Rabe, Annina (2002). "A library in balance". *Scandinavian public Quarterly*. volume 32 no.1.

Shires, J.M (2001?). "Public accessibility to academic libraries". [online]. Available at: <<http://www.nova.edu/~mshires/FLA.htm>>

The consultative group on joint-use libraries (1983). "Guideline for joint-use libraries". [online]. Available at: <<http://www.si.nsw.gov.au/pls/policies/jointuse.cfm>>